

VAN AANGESCHERPTE EISEN NAAR EEN GEDRAGEN VISIE OP BURGERSCHAP

Sinds 2006 zijn scholen verplicht om aandacht te besteden aan burgerschap. Met de nieuwe definitieve (concept)kerndoelen, heeft burgerschap een stevige positie gekregen: burgerschap wordt nu – net als digitale geletterdheid - gezien als basisvaardigheid, naast taal en rekenen/wiskunde.

Voor Nutsbasisschool Teteringen vormden de nieuwe kerndoelen het startpunt voor een grondige blik op hun eigen onderwijs. Adjunct-directeur Joyce van de Vlekkert deelde in een interview hoe burgerschap zichtbaar werd in hun onderwijs. In dit artikel lees je over het proces dat ze met het onderwijsteam doorlopen hebben.

Wat aanvankelijk vooral een externe aanleiding leek, groeide al snel uit tot een traject dat het onderwijs op school zichtbaar verrijkte en meer samenhang bracht. “Eerlijk? In eerste instantie was het een moetje,” vertelt de adjunct-directeur. “De Inspectie van het Onderwijs zette het aan. Toen ben ik me gaan verdiepen: wat is burgerschap eigenlijk? En wat is het doel van burgerschapsonderwijs? Toen ik me er echt in verdiepte, realiseerde ik me hoeveel het kan brengen voor onze leerlingen: dat wij als school de kans hebben om een fundament te leggen voor hoe kinderen opgroeien tot bewuste, respectvolle en actieve burgers.”

Een spiegel: waar staan we nu?

De eerste stap was om in kaart te brengen wat er al was en waar de school stond. “Je kunt heel veel onder burgerschap scharen: je visie, je kernwaarden, hoe je met elkaar omgaat. Maar hoe koppel je dat aan elkaar? En hoe maak je het concreet in je onderwijs?” Volgens Joyce is burgerschap op zichzelf niet ingewikkeld; het zit namelijk al verweven in alles wat je als school doet en in elk vak. Juist die veelzijdigheid en breedte vormen de kracht ervan. De echte uitdaging zit in de uitwerking: hoe maak je

iets dat overal in terugkomt zichtbaar, samenhangend en beleidsmatig concreet? Juist dat proces bleek het meest complex, maar ook het meest waardevol.

Twee inzichten die het verschil maakten

De reflectie bracht inzichten over de leerlingpopulatie. De school blijkt een relatief homogene populatie te hebben, onder andere op het gebied van culturele achtergrond en sociaal-economische status. Zij hebben er eerder niet bewust bij stilgestaan dat dit ook een beperking kan vormen in wat kinderen van elkaar leren. “Juist dan is het belangrijk dat leerlingen in aanraking komen met verschillende perspectieven en vormen van diversiteit. Dat verrijkt enorm.”

Eén van de andere ontdekkingen die het team deed, was dat kinderen een positieve attitude hebben ten opzichte van bijvoorbeeld gelijkwaardigheid, (on)verdraagzaamheid en tolerantie. Maar de vertaalslag naar kennis en vaardigheden kan scherper, want als je hen ernaar vraagt weten ze eigenlijk niet wat deze begrippen betekenen.

Van wet naar praktijk

Om het proces goed te structureren en van visie naar concreet onderwijsaanbod te gaan, besloot de school begeleiding in te schakelen. Er was tijdsdruk en de school wilde het graag goed aanpakken. Edux-adviseur Nancy Spaapen was op stichtingniveau al betrokken en had al gesprekken over burgerschap gevoerd met de vorige directeur. Er was een audit gedaan waaruit een rapport volgde: een overzicht van wat al goed gaat, welke onderdelen extra aandacht verdienen en welke elementen nog ontbreken.

In het traject werden scholingsmomenten en werksessies ingepland, waarbij er eerst werd ingezet op kennis: wat vraagt de wet? Wat betekenen de nieuwe doelen concreet? “De doelen waren nieuw voor ons. We kregen echt inzicht in wat ze betekenen en wat dat vraagt van je onderwijs.” Een belangrijke les was: zie burgerschap niet als iets wat ‘erbij’ komt. “Ga kijken vanuit wat je al doet. Het is een verrijking van je bestaande onderwijs.”

Met behulp van een heldere structuur werd het bestaande beleid geordend en aangescherpt. Wat begon bij de brede visie en missie van de school, werd stap voor stap vertaald naar concrete inzichten: waar liggen de krachten, welke parels mogen ze koesteren, welke uitdagingen en risico's zien ze en wat betekent dat voor het onderwijsaanbod? Van daaruit konden heldere schooldoelen worden geformuleerd en inmiddels is de school bezig met het concretiseren van het onderwijsaanbod. “Een beleidsplan is eigenlijk niets anders dan inzichtelijk maken wat je doet en wat je bewust nog wilt versterken — maar dan wel doordacht, samenhangend en doelgericht.”

Een belangrijk hulpmiddel in het traject waren de kernwaarden van de school, samengevat in het acroniem ABEEGMOS, waarbij elke letter staat voor een specifieke kernwaarde. Zoals Joyce uitlegt: "Als je kijkt naar burgerschap, zitten hier alle haakjes aan: praten over verschillen, alle perspectieven meenemen, samenwerkend leren via coöperatieve leerstrategieën, enzovoort." Door op basis van deze kernwaarden te kiezen welke thema's in de klas behandeld worden, raakt het onderwijs alle aspecten van burgerschap op een gestructureerde manier.

Advies aan andere scholen

Joyce heeft een duidelijke boodschap voor andere schoolleiders die aan het begin van dit proces staan: "Begin bij wat je al doet. Je doet waarschijnlijk meer dan je denkt. En zie het niet als een verplichting, maar als een kans om je onderwijs te verdiepen."

Meer weten?

Wil je meer weten over de mogelijkheden van begeleiding bij jou op school op het gebied van burgerschap? Kijk dan op <https://edux.nl/burgerschap> of neem contact op met Nancy Spaapen.

Nancy Spaapen
Adviseur
06 – 24 98 91 51
n.spaapen@edux.nl